

TAMPEREEN AMMATILLINEN OPETTAJAKORKEAKOULU

Opettajankoulutuksen kehittämishanke

Riistapainotteisen luonto- ja ympäristöalan perustut-
kinnon kompetenssiarvioinnin kehittäminen

Teemu K. Keränen
Johanna Virtanen

2009

Johanna Virtanen ja Teemu Keränen: Riistapainotteisen luonto- ja ympäristöalan perustutkinnon ja lukio-opetuksen yhdistäminen

Tampereen ammatillinen opettajakorkeakoulu

Opettajankoulutuksen kehittämishanke 25 s.+ 15 liitesivua

Ryhmän opettaja Maarit Kolari

Helmikuu 2009

Asiasanat: riista, opetussuunnitelma, osaaminen, kompetenssi

TIIVISTELMÄ

Kehittämishankkeessamme tarkasteltiin Keski-Pohjanmaan maaseutuopiston riistapainotteisen luonto- ja ympäristöalan perustutkinnon ja Perhon lukion yhteistyönä toteutettavan Riistalukio –työnimellä kulkevan kolmoistutkinnon valmisteluvaiheessa riista-alan opetuksen laatua ja kehittämistarpeita. Tarkoituksenamme on ollut opetussuunnitelman kehittäminen oppilaitosten käytännön resursseja vastaavaksi toimivaksi työkaluksi. Oppilaitoksen opetushenkilöstön vähäinen määrä ei anna mahdollisuutta väljään opetussuunnitelman rakentamiseen tai joustavaan opetushenkilöstön käyttämiseen joten riista-alan opettajien on pystyttävä opettamaan suurin osa opetussuunnitelman mukaisista kursseista.

Aiempien opetussuunnitelmien pohjalta tehtiin kysely, jonka tavoitteena oli selvittää opetussuunnitelmien vahvuuksia, heikkouksia ja kehityskohteita. Kysely tehtiin riistapainotteisen luonto- ja ympäristöalan opetushenkilöstölle, aiemmin koulutuksessa olleille riista-alalla työskenteleville sekä valmistumisvaiheessa olleille luonto- ja ympäristöalan opiskelijoille. Opettajille tehdyn kyselyn pohjalta määriteltiin käytännön aikatauluihin ja järjestelyihin tarvittavia seikkoja. Alalla työskenteleviltä saatiin tietoja siitä, miten osaamisalueiden opetuksen sisältö, laatu ja määrä sopivat yhteen työelämän asettamien vaatimusten kanssa. Valmistumisvaiheessa olevilta opiskelijoilta kysyttiin heidän käsitystään siitä, miten koulutus on hyödynnettävissä käytännön työelämässä. Kyselyjen tuloksina todettiin, että kaikkia tietoja ja taitoja pidetään tärkeinä, mutta opetuksen sisältöä olisi syytä entistä enemmän painottaa käytännön käden taitojen opetukseen. Lisää opetusta toivottiin erityisesti työkoneiden käytön ja riistarakenteiden- ja laitteiden opetukseen. Toisaalta opiskelijoiden toiveet olivat myös ristiriitaisia sekä osittain Opetushallituksen luonto- ja ympäristöalan opetussuunnitelman ja näyttötutkintojen perusteiden vastaisia. Tästä johtuen kovin pitkälle meneviin opetussuunnitelman muokkauksiin opiskelijapalautteen perusteella ei voi mennä. Tehdyn opetussuunnitelman toimivuutta ja ajantasaisuutta on seurattava joka tapauksessa aktiivisesti.

Hankkeen pääasialliseksi sisällöksi muodostui riistalukio-organisaation toimivuuden tai kokonaisvaltaisemmin kompetenssin ymmärtämisen ja kehittämisen näkökulma. Tutkimistulosten perusteella otimme riistaopetuksessa käyttöön työelämäpalautteen jatkuvan seuraamisen, valmistuvien opiskelijoiden kurssien sisällön arvioinnin ja riistanhoidon opettajien kompetenssin arvioinnin kehittämisen.

Sisällysluettelo

1 VALMISTAVASTA KOULUTUKSESTA RIISTALUKIOKSI.....	5
2 PERUSTEITA OPETUKSEN LAADUN TARKASTELULLE	6
2.1 Työmenetelmän löytäminen	6
2.2 Kompetenssi.....	7
2.2.1 Kompetenssin arvioinnin perusteita.....	7
2.2.2. Kompetenssiarvioinnin käyttö.....	9
2.2.3 Kompetenssiarvioinnin kritiikki.....	9
3 OPETUSSUUNNITELMA.....	10
3.1 Opetussuunnitelmasta kirjoitettua.....	10
3.2 Opetussuunnitelma.....	10
3.3 Opintokokonaisuus ja opintojakso.....	11
3.3 Opetussuunnitelman arviointi.....	11
4 HANKKEEN PAINOPISTE.....	12
5 AINEISTON KERÄÄMINEN.....	12
5.1 Opettajakysely.....	13
5.2 Alalla työskentelevien mielipide.....	14
5.3. Valmistuvien opiskelijoiden kysely.....	15
5.3.1 Osaamisen tärkeys.....	15
5.3.2 Opetuksen vastaavuus.....	19
5.3.3 Kommentit.....	21
6 OPETTAJIEN KOMPETENSSIARVIOINNIT	22
LÄHTEET.....	25
LIITE 1: Luonto- ja ympäristöalan riistapainotteinen perustutkinto.....	26
LIITE 2 ja 3: Riista-alan kyselyt.....	35

1 VALMISTAVASTA KOULUTUKSESTA RIISTALUKIOKSI

Suomessa ei riista-alalle ole ollut omaa tutkintoa ennen kuin riistamestarin erikoisammattitutkinto hyväksyttiin viralliseksi tutkintonimikkeeksi 15.6.1995. Vasta tutkinnon perusteiden valmistumisen jälkeen voitiin aluksi riistanhoidon jatkolinjojen ja myöhemmin valmistavien koulutusten kautta antaa riista-alan perusteellista opetusta.

Valmistavista koulutuksista saatujen kokemusten ja erikoisammattitutkintoa näyttöinä suorittavien, alaa opiskelevien ja erityisesti riista-alan työnantajien palautteen perusteella huomattiin, että alan koulutusrakenne vaatisi normaalin perustutkinto-, ammattitutkinto- ja erikoisammattitutkintorakenteen. Tämä ei kuitenkaan toteutunut ja mainitusta syystä johtuen riistanhoidon koulutustarjonta on varsin kirjavaa. Keski-Pohjanmaan maaseutuopiston Perhon yksikön ratkaisu riistapainotteisen luonto- ja ympäristöalan koulutuksen tarjoamisesta on yksi toimivaksi osoittautunut tapa opettaa metsästyksen, riistanhoidon ja luonnonhoidon osaamista työtehtäviä vastaavaksi ammattitaidoksi.

Opiskelusta kiinnostuneiden palautteen perusteella huomattiin, että koulutustarve ja suuntautumishalu riista-alan opintoihin on hyvin selkeä peruskoulun päättävillä nuorilla. He haluavat sekä riista-alan opintoja, että lukio-opintoja myöhempänä tavoitteenaan biologian tai muun ympäristöön liittyvän alan jatko-opinnot.

Tilanne muistuttaa siinä mielessä kysyntää, jonka pohjalta luotiin yhdistelmä­tutkinto, jossa opiskelijat suorittavat koko lukion oppimäärän ja hevostenhoitajan tutkinnon. Tällöin lukion oppimäärä on 75 opintoviikkoa ja tähän on liitetty maatilatalouden perustutkinto 120 opintoviikkoa. Tutkinto on käyttökielellä kolmoistutkinto, koska opiskelija saa ammatillisen todistuksen, lukion päättötodistuksen ja ylioppilastutkintotodistuksen.

Tästä lähtökohdasta aloitettiin neuvottelut uuden koulutuksen eli työ- ja markkinointinimeltään riistalukion kehittämistä. Asian valmistelu sai pontta Keski-

Pohjanmaan koulutusyhtymän johtajan hyväksymisen jälkeen. Päätös riistalukiosta syntyi keväällä 2008.

Tehtäväksemme tässä vaiheessa muodostui riistaopetuksen laadun tutkiminen ja sen kehittämiseen sopivien menetelmien löytäminen.

2 PERUSTEITA OPETUKSEN LAADUN TARKASTELULLE

2.1 Työmenetelmän löytäminen

Tehtävään perehtyessämme huomasimme, että riistaopetuksen kehittäminen ei ollutkaan pääsääntöisesti aikataulujen ja lohkoakaavioiden laatimista vaan organisaation toimivuuden kehittämistä. Koetimme etsiä sopivaa työskentelytapaa, jolla pääsisimme käsiksi periaatteessa toimivan, mutta käytännössä tyhjää jauhavan suunnitteluorganisaation toimivuuden parantamiseen.

Sopivan työkalun löytyminen tehtävään osoittautui hieman hankalaksi, kunnes tutustuimme Hanne Krogstrupin kehittämään kompetenssi-arviointimalliin (Hyvät käytännöt –menetelmäkäsikirja). Kompetenssi-arviointi perustuu David Fettermanin lanseeraamaan empowerment-arviointiin. Arviointiprosessin lähtökohtana on parantaa organisaation tuloksia. Se tapahtuu kehittämällä ja laajentamalla työyhteisön vaikutusmahdollisuuksia heidän työhönsä ja toimintaansa liittyvissä kysymyksissä. Arviointiprosessin avulla vahvistetaan ensisijaisesti käytännön työntekijöiden kyvykkyyttä (kompetenssia) luoda yhteyksiä ongelmien ja ratkaisujen välille. Käsikirja on osakäännös Peter Dahler Larsenin ja Hanne Kathrine Krogstrupin "Nye Veje i Evaluering" (Århus: Systime, 2003) raportista. Siinä tekijät esittelevät kolme erillistä arviointimallia, joita he ovat kokeilleet eri kunnissa.

Jokaisella alalla on toki omat ammatilliset kompetenssit ja kasvatusalallakin tarvittavat valmiudet vaihtelevat eri työtehtävissä. Tästä huolimatta huomasimme sosiaalialalle kehitetyn mallin hyvin käyttökelpoiseksi myös riistalukio-organisaation arviointiin.

2.2 Kompetenssi

Kompetenssi voidaan ymmärtää joko yksilön ominaisuutena tai työtehtävän asettamina vaatimuksina. Yksilön kannalta sillä voidaan ymmärtää hänen kykyään suoriutua tietyistä tehtävistä tai työstä. Ammatillinen kompetenssi on määritelty mm. työn asettamiin formaalisiin, virallisiin muodollisiin pätevyysvaatimuksiin ja työn edellyttämään todelliseen ammattitaitoon. Näiden kompetenssien yhdistelmä muodostaa sen ammatillisen pätevyyden, jota yksilö työssään hyödyntää ja kehittää. Myös rakentava suhtautuminen moninaisten ongelmatilanteiden ja konfliktien ratkaisemiseksi ja kyky kuunnella on oleellista. (Arene ry 2007)

Opettajan työssä vuorovaikutus- ja kommunikaatiotaidot ovat luonnollisesti keskeisiä: yhteistyöorganisaatiossa työskentelevä opettaja toimii yhteistyössä paitsi moninaisten oppilaidensa myös muiden opettajien, toimipaikan johtajien, työssäoppimisen ohjaajien, näyttötutkintojen arvioinnin työelämän edustajien ja monien muiden koulun kanssa työtä tekevien ryhmien kanssa. (Arene ry 2007)

Kompetenssit on määritelty laajoiksi osaamiskokonaisuuksiksi, joilla kuvataan yksilön tietojen, taitojen ja asenteiden yhdistelmiä. Tutkinnon kompetenssi kuvaa henkilön pätevyyttä ja suorituspotentiaalia, lyhyesti sanottuna hänen kykyään suoriutua omaan ammattiin kuuluvista työtehtävistä. Ammattikorkeakouluissa kompetenssien luokittelussa käytetään jakoa koulutusohjelmakohtaisiin (ammatilliseen) (subject specific competences) ja yleisiin kompetensseihin (generic competences). Kompetenssit ovat selkeästi toisistaan erottuvia ja arvioitavissa olevia osaamiskokonaisuuksia. (Arene ry 2007)

2.2.1 Kompetenssin arvioinnin perusteita

Käytännössä kompetenssiarvioinnin käyttäminen työvälineenä vaatii varsin avointa organisaatiokulttuuria. Epäonnistumisen siemen on olemassa jos arviointiin osallistuva työryhmä ei ole tasa-arvoisessa asemassa toisiinsa niin, että henkilöiden jyrääminen johto-asemaan perustuvalla asenteellisuuudella tulee mahdottomaksi. Myös

johtajien kyvykkyyttä toimia tuloksen parantamiseksi arvioidaan ja se ei kaikkia johtajia ilahduta.

Lisäksi kompetenssin arviointiin osallistuvien on ymmärrettävä, että arvioinnissa haetaan parempaa tapaa saada aikaan tulosta eli riistaopetuksen tapauksessa opiskelijoiden oppimista. Siinä mielessä arvioinnin aloittaminen vaatii hyvää tahtoa, koska helposti arvioinnilla aletaan tutkia osallistuvia henkilöitä ja asetella heitä eriarvoiseen asemaan arvioinnin aikana väistämättä avautuvien tietojen perusteella.

Arvioinnin tarkoituksena ei tässä yhteydessä ole arviointi arvioinnin takia, joka on kohtuullisen tyypillistä kontrolliin perustuvassa johtamiskulttuurissa.

Kontrolliperustaisessa johtamiskulttuurissa työtä arvioidaan muutaman suorituserusteisen mitattavan kriteerin avulla: esimerkkinä opettajan opetustunnit, joissa mitataan vain montako tuntia pidit. Toinen vastaava esimerkki on uusi opetushallitukselta tullut määrittely läpäisyprosentista, joka mittaa montako koulutuksen aloittaneista valmistui. Kumpikaan mittari ei kerro opetuksen laadusta kovinkaan paljon. Opettaja voi pitää tunteja saamatta oppimista aikaan ja huolehtia siitä, että oppilailta on mukavaa. Läpäisyprosentin laskeminen johtaa siihen, että läpipääsyn rajaa systemaattisesti alennetaan ja työmarkkinoille virtaa entistä ammattitaidottomampia henkilöitä.

Koulujen johtamiskulttuurissa on piirteitä, joihin pätee lainaus: ”...yrittävät soveltaa kontrollin myyttiä käytännössä ja antavat vielä enemmän määräyksiä, käyttöohjeita...ja esittävät enemmän määräyksiä raportoinnista ja suoritusten valvonnasta” (Kinlaw 1997, 37). Kontrolliin perustuva johtaminen ja kompetenssiarviointi ovat siis yhteen sovittamattomia. Kinlaw lausuu asiasta: ”...toimiminen vanhoissa kontrollia painottavissa puitteissa vastaa jotakuinkin sitä, että yritetään määrittää keskustelun sisältö ja kulku etukäteen ja sen jälkeen odotetaan sen olevan mielenkiintoinen ja täynnä yllätyksiä.”

Kompetenssiarvioinnin ajatusmallin mukaan jokaisella on erityistä yksilöllistä osaamista, jota ei hyödynnetä riittävästi (Mithaug 1996, 241). Työntekijöiden itsearviointi antaa tällöin edellytykset parempiin suorituksiin.

2.2.2 Kompetenssiarvioinnin käyttö

Krogstrupin kirjassa esitetään ajatus etteivät organisaatiot ole rationaalisia eivätkä perustu pysyviin arvoihin. Organisaatiot ovat dynaamisia ja epävakaita. Vaatimukset, tavoitteet ja arvot muuttuvat yksilön ja organisaation tasolla jatkuvasti (Fetterman 1996, 5-6). Tämä johtaa siihen, että organisaation on kyettävä mukautumaan jatkuvasti ollakseen toimiva.

Koulutusorganisaatioiden ilmeinen ongelma onkin muuttuvassa ajassa niiden jähmettyminen hidastuiksi instituutioiksi, joille mukautuminen on kivuliasta – jopa vastenmielistä. Tämän olimme jo kokeneet käytännössä ja tulimme sen myös huomaamaan valmistellessamme riistalukion riistanhoidon opetuksen osa-aluetta. Jouduimmekin hakemaan kompetenssiarvioinnille omaa sijaansa ja sopivia toteuttajia todettuamme, että organisaatio on kokonaisuutena liian jäykkä kokonaisvaltaisen kompetenssiarvioinnin menetelmän käyttöön. Ajatus siitä, että kenttätöntekijät eli asiaa opettavat olisivat ”ajajan penkillä” ja heidän arviointi- ja oppimisvalmiuksiaan lisättäisiin koko ajan, ei välttämättä saa kovin hyvää vastaanottoa koulutusorganisaatioissa. Tästä johtuen rakensimme riistalukion luonto- ja ympäristöalan perustutkinnon osa-alueelle kompetenssien arviointiin perustuvan työryhmän, joka näyttäisi tämänhetkisen kokemuksen valossa toimivan myös tulevaisuudessa.

2.2.3 Kompetenssiarvioinnin kritiikki

Kompetenssiarviointia on kritisoitu siitä, että se voi johtaa kenttätönten tekijät vahvistamaan arvioinneillaan omia etujaan huomioimatta asiakkaille aiheutuvia seurauksia. Tässä tapauksessa siis opettajat haluaisivat todellisuuden ja tulostensa näyttävän paremmilta kuin ne ovat.

Nähdäksemme tämä on kuitenkin vältettävissä käyttämällä menetelmää vain sen alkuperäiseen tarkoitukseensa eli tönten tekijöiden osaamisen vahvistamiseen suhteessa tehtävien hoitamiseen.

Lähtökohtana on oltava riittävä määrä asiallista tietoa siitä, mitä osaaminen on suhteessa opetussuunnitelmiin, käytännön opetustyöhön, opetettavan asian käyttötärpeeseen opiskelijoiden tulevassa työssä ja työelämän jatkuviin muutokseen. Tämä antaa mahdollisuuden kehitettävien painopistealueiden tunnistamiseen. Mikäli tällä saavutetaan organisaatio tai sen osa, joka pystyy jatkuvaan oppimiseen ja muutokseen, arviointi on hoitanut tehtävänsä.

3 OPETUSSUUNNITELMA

3.1. Opetussuunnitelmasta kirjoitettua

Opetussuunnitelmilla on koulutusorganisaatioissa samantyyppinen rituaalinen leima kuin toimintasuunnitelmilla kunnissa. Riistatiimissä, johon kuuluvat riistanhoidon opettajat Kumpuvaara ja Keränen sekä ulkopuolisena jäsenenä Virtanen, opetussuunnitelmat koetaan jo laadinnan eri vaiheissa epäsoviviksi ja suurelta osin niiden käyttö käytännön opetuksen työkaluina on vaikeaa. Vaikutelmaa vahvistaa se, että kokemuksemme mukaan kukaan viikon tai kahden mittaisia jaksoja riista-alan opiskelijoille pitävä tiimin ulkopuolinen opettaja ei ole lukenut opetussuunnitelman omia kurssejaan koskevia osia. Tässä suhteessa opetussuunnitelmat eivät välttämättä täytä sitä tehtävää johon ne on tarkoitettu.

Intomme kompetenssarvioinnin käyttämiselle johtui siitä, että näkemyksemme mukaan opetussuunnitelman tulisi olla kehittyvä ja huomattavasti dynaamisempi työkalu opetustyön tueksi kuin mitä se tällä hetkellä on.

3.2 Opetussuunnitelma

Opetussuunnitelma on tutkinnon keskeinen hallinnollinen ja opetusta ohjaava työkalu. Sen tulee pohjautua olemassa olevaan lainsäädäntöön ja oltava sopusoinnussa ammattialan sidosryhmien, kuten elinkeinoelämän, asettamien vaatimusten kanssa. Opetussuunnitelmalla koulutuksen järjestäjä määrittää tutkinnon tavoitteet, sisällöt ja arviointikriteerit. Opetussuunnitelma määrittää koko tutkinnon suoritusajaksi, mutta kuitenkin sitä pitää koko ajan kehittää vastaamaan nykyhetken ja tulevaisuuden

tarpeita. Opetussuunnitelma onkin jatkuva kehitysprosessi, jonka toimivuutta on jatkuvasti arvioitava. (Hätönen 2006, 21 22)

Opiskelijan kannalta opetussuunnitelmalla on hyvin keskeinen merkitys opiskelun eri vaiheissa. Ennen opintojen aloittamista sillä on selkeä markkinointitehtävä, jonka avulla luodaan oppilaitoksen ja koulutusohjelman julkista kuvaa mahdollisille tuleville opiskelijoille. Opintojen aikana opetussuunnitelma määrittää ja ohjaa opiskelijaa kohti valmistumista. Hyvä opetussuunnitelma on selkeä ja opiskelua tukeva ja positiivisesti ohjaava. Opiskelijan ohjauksen tulisi mahdollistaa sopivan laajuinen opiskeluvapaus siten, että opiskeluaika ei tarpeettomasti pitene. Opetussuunnitelmasta tulisi myös näkyä ne pedagogiset linjaukset koulutusohjelma noudattaa. Nykyaikaisen oppimiskäsityksen mukaisen ammattikorkeakoulun opetussuunnitelman lähtökohtana on opiskelijan kuviteltu oppimisprosessi, jonka tueksi laaditaan oppimista tukevia oppimistilanteita. Opetussuunnitelma integroi oppiaineita, on joustava ja työelämälähtöinen. (ks. Auvinen 2005, 39 55)

3.3 Opintokokonaisuus ja opintojakso

Opetussuunnitelma on kokonaisuus, joka jakautuu oppiainekohtaisiksi opintokokonaisuuksiksi ja edelleen yksittäisiksi opintojaksoiksi. Kääntäen voidaan todeta yksittäisten opintojaksojen muodostavan opetussuunnitelman. Kun opetusta kehitetään, niin työ on tehtävä tarkoituksenmukaisesti, jotta kokonaisuus on enemmän kuin osiensa summa.

3.4 Opetussuunnitelman arviointi

Opetussuunnitelman kehittäminen vaatii jatkuvaa arviointia, joka on sekä määrällistä että laadullista. Laadullista arviointia on koulutuksen tuottamien oppimistulosten seuraaminen sekä opintojaksojen sisältöjen ajantasaisuuden tarkkailu. Määrällistä arviointia on mm. opiskelijoiden valmistusaikojen ja opintojen keskeytysten seuranta. Opetussuunnitelman arviointi tulee tehdä suhteessa koulutuksen perustehtävään ja osaamistavoitteisiin sekä koulutusohjelman ydinosaamisalueisiin. Työelämän muutokset ja tieteellisen tiedon uudistuminen sekä monet muutkin tekijät aiheuttavat jatkuvasti muutospaineita eri koulutusalojen opetukseen. (Auvinen 2005, 131 132)

Opetussuunnitelman laadullisen arvioinnin tärkeä kriittinen kysymys on, tuottaako koulutus sellaista osaamista, kuin sen pitäisi tuottaa. Pitäisi myös pystyä selvittämään millaista ja minkä tasoista osaamista opiskelijat koulutuksessa saavuttavat. Toinen tärkeä arviointikysymys on, onko koulutuksella tavoiteltu osaaminen ylipäänsä enää riittävän ajanmukaista, ja onko koulutuksen perustehtävää täsmennettävä vai onko se mahdollisesti määriteltävä kokonaan uudelleen. Ammatillisen relevanssin arvioinnissa on säännöllisellä työelämäpalautteella ja verkostoitumisella on keskeinen merkitys (Karjalainen 2003, 91-94).

4 HANKKEEN PAINOPISTE

Aiemmin käytössä olleen riistapainotteisen luonto- ja ympäristöalan opetussuunnitelman tavoitteiden ja sisältöjen ajanmukaisuutta ja opettajien kompetenssia arvioitiin. Halusimme tietää keskitytäänkö riista-alan opinnoissa sisällöllisesti oikeisiin ja työelämän vaatimusten kannalta tarkoituksenmukaisiin asioihin.

Organisaation rakenteeseen liittyvien aiempien viittaustemme mukaisesti emme voineet sen kummemmin arvioida lukioyhteistyön sisältöjä, tai opettajien kompetenssia siellä. Halusimme kuitenkin sisällyttää mahdollisuuden tulevaisuudessa tarkastella riistalukiota kokonaisuutena, kun kokemus ja näkemys opetussuunnitelman toimivuudesta karttuvat käytännössä.

5 AINEISTON KERÄÄMINEN

Aiempien opetussuunnitelmien pohjalta tehtiin kysely, jonka tavoitteena oli selvittää opetussuunnitelmien vahvuuksia, heikkouksia ja kehityskohteita. Kysely tehtiin Keski-Pohjanmaan maaseutuopiston Perhon yksikössä kolmelle kohderyhmälle: riistapainotteisen luonto- ja ympäristöalan opetushenkilöstölle, aiemmin oppilaitoksessamme koulutuksessa olleille riista-alalla työskenteleville sekä valmistumisvaiheessa keväällä 2008 olleille luonto- ja ympäristöalan opiskelijoille.

Asetimme aineiston keräämisen lähtökohdaksi kolme kysymystä:

- 1) Mitä riista-alan opiskelijalle tulisi opettaa?
- 2) Kuinka opetus vastaa ammattitaitovaatimuksia?
- 3) Onko opettajien osaaminen riittävällä tasolla?

5.1 Opettajakysely

Opettajakysely tehtiin kahdenkeskisissä keskusteluissa, jotka Keränen teki Toni Kumpuvaaran kanssa touko- ja kesäkuussa 2008, metsätalousopettaja Jorma Koivuniemen kanssa kesäkuussa 2008, peltoviljelyn opettajan Vesa Peltokankaan kanssa kesäkuussa 2008 sekä asiakaspalvelun saksaa opettavan Arja Hietalan kanssa huhtikuussa 2008. Osittain asiaa sivuttiin myös riistalukion valmisteluun tähtäävissä kokouksissa, joita pidettiin kevään 2008 aikana kolme. Opettajilla oli selkeästi se mielipide, että koulutuksen maaseutuopistossa toteutettavan osan käytännöllisten aineiden määrää tulisi pyrkiä entisestään lisäämään ja suuntamaan maastonkäytön ja kädentaitojen suuntaan. Tämä olikin lukion opettajien näkemyksen ja kokemuksen perusteella mahdollista, koska yhteisiä opetussisältöjä on varsin paljon erityisesti biologiassa ja ekologiassa.

Kokousten pohjalta määriteltiin käytännön aikatauluihin ja järjestelyihin tarvittavia seikkoja. Kyse on lähinnä jaksotuksen sovittamisesta niin, että metsästysaikana opiskelijat ovat oikeassa koulussa samoin kuin ylioppilaskirjoitusten aikataulu sanelee opiskelujen loppupäässä lukiolla opiskelua. Nämä aikatauluihin ja opetuksen jaksottamiseen kuuluvat aihepiirit veivätkin suurimman osan kokouksiin käytetystä ajasta.

Opettajille tehdyn kyselyn suurimpana ongelmana oli se, että opettajat ottivat mielellään kantaa vain aikataulutukseen riistanhoidon opettajia lukuun ottamatta. Riistanhoito tosin oli aihepiirinä osalle opettajista täysin vierasta. Tavoitteena oli kuitenkin saada kaikilta näkemys kokonaisuudesta. Haastattelun ja neuvottelujen

perusteella saatiin kuitenkin syvennettyä eri osaamisalueiden painopisteitä. Saimme myös runsaasti ajatuksia ja ehdotuksia opetuksen kehittämiseksi.

Riistalukion vahvuutena pidettiin mm. sitä, että koulujen aiempi kokemus yhdistelmäutkinnoista ja yhteistyöstä helpottaa käytännön suunnittelua. Tämä vapauttaa aikaa olennaiseen eli varsinaiseen opetuksen suunnitteluun ja toteuttamiseen.

Tiivis aikataulu arvioitiin mahdolliseksi ongelmaksi ja se toisaalta vaikeuttaa lähtötason huomioimista opetuksessa. Tärkeimpänä kehityskohteenä nousee esille perusopetuksen määrän ja laadun korostaminen. Opettajakysely jätti kuitenkin meille hyvin vapaat kädet ohjeena toimia määräysten, lakien ja asetusten puitteissa.

Saatu aineistoa verrattiin Virtasen Keski-Pohjanmaan maaseutuopiston maatala- ja hevostalouden opettajana keräämään kokemukseräiseen tietoon käytännön opettamisen ja teoriaopetuksen yhdistämisestä.

5.2. Alalla työskentelevien mielipide

Alalla työskenteleviltä saatiin tietoja siitä, miten osaamisalueiden opetuksen sisältö, laatu ja määrä sopivat yhteen työelämän asettamien vaatimusten kanssa. Tämän kyselyn toteuttaminen osoittautui hyvin haastavaksi. Mihinkään sähköposti- tai kyselylomakkeisiin ei saatu vastauksia, mutta lopulta soittamalla jokaiselle kyseeseen tulevalle saatiin asia etenemään toivotulla tavalla. Kommentit sisällöistä olivat varsin kirjavina. Osa lähti varsin yksityiskohtaisista kuvauksista alan työtaitovaatimuksissa, mutta yleisesti kaikki toivoivat traktorien, maatalouskoneiden, moottorisahojen, ampuma-aseiden, mönkijöiden ja vastaavien käyttö- sekä huoltotaitojen opetusta. Huollon merkitystä korosti niin moni, että sillä on oltava suurempi painoarvo opetuksessa aiempaan verrattuna. Tiivistettynä alalle työskentelevät sanoivat: ”Opettakaa käytäntöä!” Siihen maaseutuopiston puolella näyttäisi jäävän hyvät mahdollisuudet lukion opettaessa teoriaa. Riistalukiossa voikin mielestämme hieman yllättäen opettaa enemmän käytäntöä yhteisten oppisisältöjen takia. Tässä suhteessa alalla työskentelevien mielipide tulee helposti kuulluksi.

Ammattitaitovaatimuksia täsmensivät erityisen laajasti Viralan kartanon tilanhoitaja Pekka Korhonen (työssäoppimisen valvonta- ja ohjausretkellä kesäkuussa 2008), ammattiriistanhoitaja Heikki Kälkäjä (Keräsen haastattelemana Erämessuilla 2008), Sauvalan kartanon ammattiriistanhoitaja Jussi Tiitinen (Kumpuvaaran ja Keräsen tekemä tutustumisretki kesäkuussa 2008).

5.3. Valmistuvien opiskelijoiden kysely

Valmistumisvaiheessa olevilta kahdeksalta opiskelijalta kysyttiin heidän käsitystään siitä, miten koulutus on hyödynnettävissä käytännön työelämässä. Tämän kyselyn tekeminen onnistui Johanna Virtasen laatimaa kyselylomaketta (liite 2) käyttämällä, mutta vaati myös varsin runsaasti keskustelemalla täsmentämistä.

Noin puolet opiskelijoista koki teoriaosuudet kestävästä käytöstä, jätehuollosta ja kaavoituksesta täysin hyödyttömiksi ja toivoi tilalle vaikkapa hirsirakennuskurssia, maastoajokurssia tai vastaavaa. Tämä kuitenkin vaikuttaa Opetushallituksen määräysten valossa mahdottomalta toteuttaa.

Kyselyjen tuloksina todettiin, että kaikkia tietoja ja taitoja pidetään tärkeinä, mutta opetuksen sisältöä olisi syytä entistä enemmän painottaa käytännön käden taitojen opetukseen. Lisää opetusta toivottiin erityisesti työkoneiden käytön ja riistarakenteiden- ja laitteiden opetukseen.

Valmistumisvaiheessa oleville opiskelijoille tehdyn kyselyn tulokset ja kommentit on esitelty seuraavassa. Tulokset jakautuvat kahteen osatekijään: osaamisen tärkeyteen ja siihen, kuinka hyvin vastaajat kokevat opetusohjelman opetuksen tukevan osaamisen oppimista. Kommentit piti lisäksi kuvata opiskelijoiden tuntemuksia uudesta ammattitaidostaan.

5.3.1 Osaamisen tärkeys

Osaamisen tärkeyttä kuvataan pisteillä väliltä 1 – 4. Mitä suurempi pistemäärä on annettu, sitä tärkeämmäksi osaaminen koetaan. Pisteiden sanalliset määrittelyt olivat:

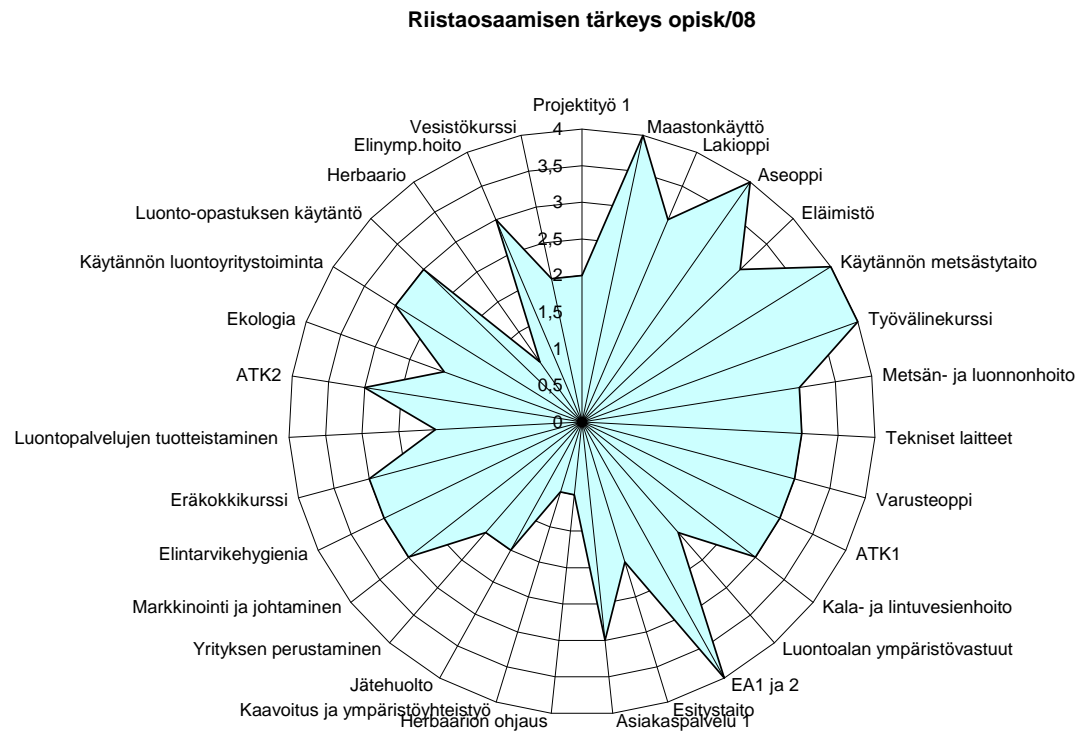
- 4 = tämä pitää osata
- 3= tämä pitää osata melko hyvin
- 2=tästä pitäisi osata perusteet
- 1=en pidä kovin tärkeänä

Tutkimuksessa annettiin pisteet jokaiselle riistapainotteisen luonto- ja ympäristöalan kurssille tai samalle otsakkeella olevalle kurssikokonaisuudelle.

Kurssit olivat: Projektityö 1, maastonkäyttö, lakioppi, aseoppi, eläimistö, käytännön metsästystaito, työvälinekurssi, metsän- ja luonnonhoito, tekniset laitteet, varusteoppi, atk1, kala- ja lintuvesien hoito, luontoalan ympäristövastuut, ensiapu 1 ja 2, esitystaito, asiakaspalvelu1, herbaarion ohjaus, kaavoitus ja ympäristöyhteistyö, jätehuolto, yrityksen perustaminen, markkinointi ja johtaminen, elintarvikehygienia, eräkokkikurssi, luontopalvelujen tuotteistaminen, atk 2, ekologia, käytännön luontoyritystoiminta, luonto-opastuksen käytäntö, herbaario, elinympäristöjen hoito, vesistökurssi, elinympäristöjen suojelu ja lajisto, peltoviljely, riistapellot ja talviruokinta, kaupallinen metsästys, riistarakenteet ja pyyntilaitteet, metsästyskoirat, hirvieläinkurssi, riistantarhaus, asiakaspalvelu 2, ekosysteemit, kestävä kehitys, markkinointiviestintä, asiakaspalvelun englantti, luontoyrittämisen lainsäädäntö, luontoalan kansainvälisyystaidot, asiakaspalvelun saksa, hanketoiminta, ympäristön parantaminen ja muuttaminen, luonto-opastuksen käytäntö, metsäsertifiointi, metsäluonnon elinympäristöt, monikäyttö, maa- ja metsätalouden ympäristövaikutukset, paikallisluonnon retkikohteet, opinnäytetyö ja ympäristölainsäädäntö.

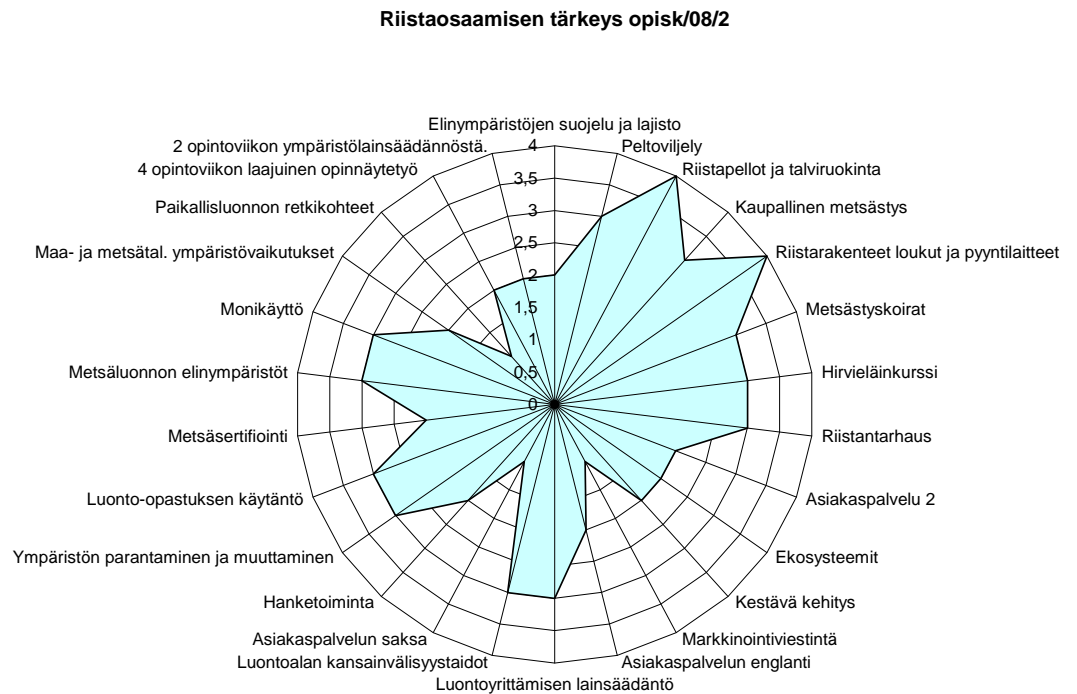
Kaaviot 1 ja 2 kuvaavat opiskelijoiden mielipidettä eri kurssien tärkeydestä ammatillisessa mielessä.

Kaavio 1. Osaamisen tärkeys, N=8.

Kaavio 1. Riistaosaamisen tärkeys. Kaaviossa on määritelty riistaopetuksen eri kurssien saamia pisteitä. Suurimmat pistemäärät ovat saaneet ensiapukurssi 1 ja 2, maastonkäyttö, aseoppi, käytännön metsästystaito ja työvälinekurssi. Vähiten pisteitä keräsivät herbaarion ohjaus, kaavoitus- ja ympäristöyhteistyö ja herbaario. Loput kurssit sijoittuvat näiden väliin. Tuloksista voi päätellä hyödyllisten käytännön kurssien olevan opiskelijoiden mielestä tärkeimpiä.

Kaavio 2. Osaamisen tärkeys, N=8

Kaavio 2. Riistaosaamisen tärkeys. Kaaviossa on määritelty riistaopetuksen eri kurssien saamia pisteitä. Suurimmat pistemäärät keräsivät riistapelot ja talviruokinta sekä riistarakenteen loukut ja pyyntilaitteet. Kurssit painottuvat oleellisesti käytännön metsästykseseen ja riistanhoitoon. Vähiten suosituimpia olivat markkinointiviestintä, asiakaspalvelun saksa sekä maa- ja metsätalouden ympäristövaikutukset -kurssit. Nämä kurssit edustavat puolestaan teoriapainotteista opiskelua.

Kurssien eri osaamisalueet voitaisiin jakaa edelleen pienempiin osatekijöihin, mutta kokemuksemme perusteella kurssien nimikejaotteluun perustuvalla arvioinnilla saatiin paremmin esille painopistealueet opiskelijoiden toiveissa. Kaavioiden arvot kuvaavat osatekijöiden aritmeettista keskiarvoa pyöristettynä kokonaislukuihin.

Riista-alan ammattitaidon kannalta tärkeimpinä osaamisina pidettiin selkeästi käytäntöpainotteisia kursseja. Tämä on sinänsä mielenkiintoista, sillä opiskelijoiden painotukset eivät välttämättä ole yhteneväisiä heidän opintomenestyksensä kanssa.

Myös teoriapainotteisilla kursseilla menestyneet painottivat voimakkaasti esimerkiksi työvälinekurssin tärkeyttä. Myös teoriaa pidettiin ammattitaidon kannalta tärkeänä siten, että kasvioppi koettiin vähiten tärkeäksi vaikka siihen liittyy täysin käytäntöön kuuluva herbaarion laatiminen. Tähän liittyy opiskelijoiden varsin alhainen kasviopin osaaminen opintoihin tullessaan.

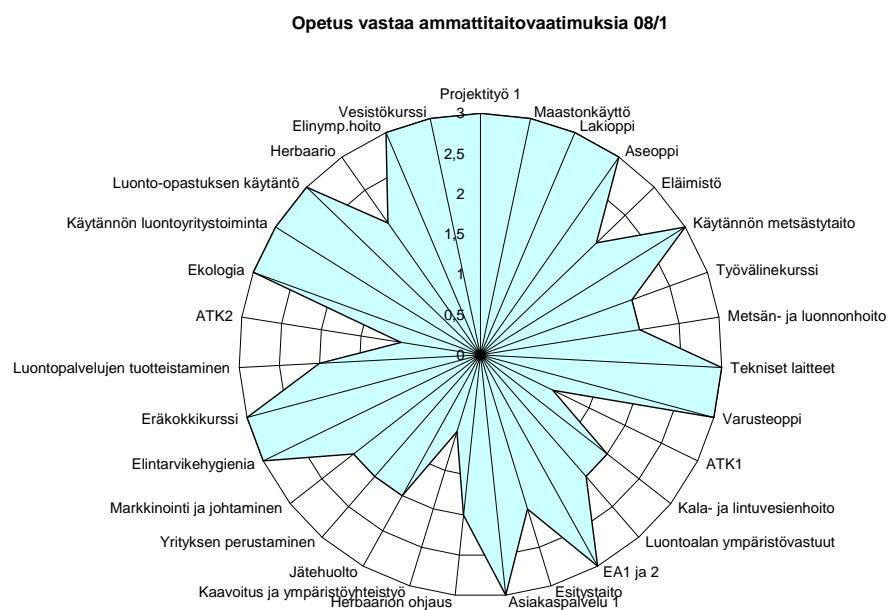
5.3.2 Opetuksen vastaavuus

Tiedustellessamme opetuksen laatua, eli kuinka hyvin opiskelijoiden enemmän tai vähemmän tärkeinä pitämiä kursseja oli opetettu, saimme palautetta, joka on esitetty kaavioiden 3 ja 4 muodossa. Tätä kaaviota pidimme käytännössä hyvin tärkeänä ja siitä on jo ennen riistalukiota otettu opiksi riistapainotteisen luonto- ja ympäristöalan koulutuksen kehittämisessä. Kuusi opiskelijaa suostui vastaamaan kyselyyn.

Opiskelijat arvioivat kurssit tai kurssikokonaisuudet kolmeen luokkaan

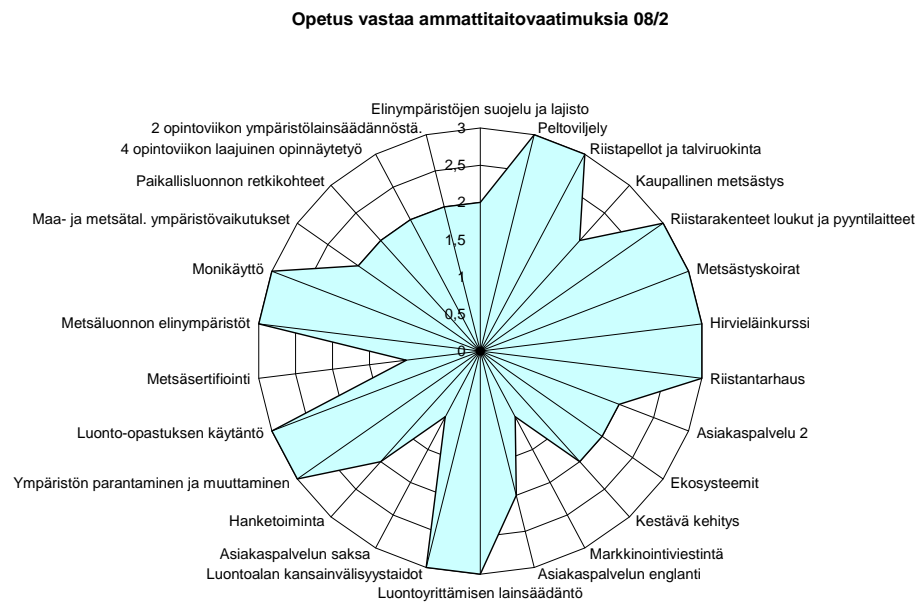
- 3 = opetus vastaa hyvin ammattitaitovaatimuksia
- 2 = opetus vastaa melko hyvin ammattitaitovaatimuksia
- 1 = opetus vastaa huonosti ammattitaitovaatimuksia

Kaavio 3. Opetuksen vastaavuus, N = 6

Kaavio 3. Opetuksen vastaavuus. Opiskelijat ovat olleet pääsääntöisesti tyytyväisiä opetuksen vastaavuuteen. Heikoimmin pisteitä ovat saaneet ATK1, ATK2 sekä kaavoitus ja ympäristöyhteistyö.

Kaavio 4. Opetuksen vastaavuus, N = 6

Kaavio 4. Opetuksen vastaavuus. Opetuksen vastaavuus on toteutunut huonoiten markkinointiviestinnässä, asiakaspalvelun saksassa sekä metsäsertifiointissa.

5.3.3 Kommentit

Varasimme opiskelijoille myös kommentointimahdollisuuden vastausten loppuun. Kommenttien anti oli välillä varsin karua. Ohessa muutama sensuroimaton:

- Vihaan niitä perr...yrttejä!
- Aseoppia lisää!
- Kiitos hyvästä opetuksesta! Jätehuolto sucks!
- Minkä tähe ei opeteta pitkosten tekoa? Häh?
- Lisää liikuntaa!
- Rivakkata juopottelua lisää ja tyttöjä saisi olla kursilla.

Emme katsoneet opetussuunnitelmatyön ainakaan kommenteista paranevan, joten hautasimme ne arkistoon.

6 OPETTAJIEN KOMPETENSSIARVIOINNIT

Käytimme riistaopettajien kompetenssiarvioinnissa vaiheittaista menetelmää, joka helpotti arvioinnin tekemistä ja antoi pohdittavaa tulevan jatkuvan arvioinnin kehittämiseksi. Tässä vaiheessa jouduimme hyväksymään sen, että menetelmä on vain työkalu, jonka käytön oppii vasta toistuvasti sitä käyttämällä, joten alku oli hyvinkin kömpelöä yhteisen työvälineen opettelemista. Kirjasimme aivoriihen vastaukset välittömästi luetteloon, jolloin kysymys ja vastaus ovat heti luettavissa.

6.1 Arvioinnin vaiheet

Vaihe 1: Visioiden kehittäminen ja tavoitteiden asettaminen

1. Mikä on riistaopetuksen tavoite? (avainsana tai lyhyt lause)

Riistaopetuksen tavoite on opettaa metsästyksen, riistan- ja luonnonhoidon perusammattitaito.

2. Mikä on yksittäisen kurssin tavoite? (useita avainsanoja)

- *osakokonaisuus*
- *selkeyttäminen*
- *kytkeminen*

3. Mikä on Keski-Pohjanmaan maaseutuopiston Perhon yksikön tavoite?
(3-4 lausetta)

Voi jos sen tietäisimme niin paljon viisaampia olisimme! Tietäneekö sitä kukaan ihan oikeasti? Säästyisimme paljolta vaivalta jos tätä asiaa emme kävisi pohtimaan liikaa... Rahan teko?

Vaihe 2: Riista-alan opetuksen todellisten vahvuuksien ja heikkouksien määrittäminen

4. Mistä opetus tällä hetkellä koostuu?

Opetus koostuu lähiopetusjaksoista, joissa on neljä teoriapäivää ja yksi etäpäivä viikossa tai viisi käytännön harjoitepäivää viikossa. Lisäksi huomattavan suuri osa opetusta on käytännön työssäoppimista riista-alan työpaikoissa eli 29 opintoviikkoa sadankahdenkymmenen opintoviikon tutkinnosta.

5. Nykyisten ja uusien toimintojen asettaminen tärkeysjärjestykseen.

1. Työssäoppiminen 2. Käytännön harjoitteet 3. Teoriaopetus

6. Vuoropuhelu toiminnoista ja aiempien tulosten tarkastelu.

Työssäoppimisen kehittäminen on tämän hetken käytännön haasteista kaikkein keskeisin. Työssäoppimispaikat ovat tavallisesti kaukana oppilaitoksesta, joten käytännössä ohjaamiskerrat ja opiskelijan, työssäoppimisen ohjaajan ja opettajan mahdollisuudet vuoropuheluun jäävät liian vähälle. Kokemuksen perusteella puhelintiedusteluihin perustuva opintojen seuraaminen jää liian ylimalkaiseksi.

Käytännön harjoitteisiin vaikuttaa eniten opetukseen käytettävissä olevat rahamäärät. Verrattuna luokassa tehtävään teoriaopetukseen, on käytännön opettaminen riista-alalla kallista. Esimerkiksi käytännön metsästystaidon opetukseen suoraan vaikuttavien metsästyslupien, majoituksen ja matkustamisen hintojen kova nousu jarruttaa erityisesti retkien järjestämistä. Oppilaitoksen läheisyydessä olevien

oppimisympäristöjen hyödyntämistä voidaan kehittää lisäämällä opiskelijoiden työtä peltokohteissa ja muutamissa metsänhoitokohteissa.

Teoriakurssien sisältöjen ja työelämävastaavuuksien kanssa olemme kohtuullisella tasolla oppilas- ja työelämäpalautteen perusteella. Aiemmasta tiedämme sen, että meillä opiskelleet ovat löytäneet riista-alalta työtä varsin hyvin. Ongelmaksi koemme opiskelijat joiden ammattitaito jää myöhemmin hyödyntämättä.

Vaihe 3: Tavoitteiden muotoileminen ja strategioiden kehittäminen menetelmien kehittämistä varten

7. Etusijalle asetetuille toiminnoille muotoillaan
- osatavoitteet
 - strategia
 - arviointikriteerit ja tulosten dokumentointi

Vaihe 4: Onko tavoitteet saavutettu?

4. Arvioidaan tavoitteiden toteutumista sopivalla menetelmällä.

Käytetään valmistuvien opiskelijoiden palautteen keräämistä samassa muodossa kuin nyt on tehty, koetetaan saada työelämältä hieman enemmän palautetta kuin hätäiset puhelinhaastattelut ja opettajien on alettava arvioida omaa ammattitaitoansa suhteessa pitämiinsä kursseihin, jotta ammattitaitoa voi edelleen kehittää.

Opettajien oman ammattitaidon arvioinnin pohjana voidaan käyttää muun muassa sitä miten opetus vastaa ammattitaitovaatimuksia. Saadusta palautteesta laskettu opettajakohtainen vastaavuus on kuitenkin ongelmallinen. Sen käyttämiseen eivät ole antaneet suostumustaan muut kuin Keränen ja Kumpuvaara. Kokeilumielessä laskettu opettajakohtainen vastaavuus, joka heijastaa opettajan kompetenssia, on kuitenkin varsin selkeä.

Opetussuunnitelman laadulliset arviointialueet ovat oleellisia myös siitä näkökulmasta, tuottaako koulutus niiden edellyttämiä tuloksia. Jotta koulutus pysyisi

korkeatasoisena, sillä on ainakin kuusi opetussuunnitelman jatkuvan laadullisen arvioinnin tehtävää (Karjalaisen 2003, 90 91):

1 Koulutuksen tuottaman oppimisen analysointi

2 Koulutuksen tavoitteiden ja sisältöjen ajanmukaisuus

3 Koulutuksen rakenne ja opetussuunnitelmamallin tarkoituksenmukaisuus

4 Opintojaksojen laajuudet suhteessa niiden vaatimaan työpanokseen

5 Pedagogisten ratkaisujen tarkoituksenmukaisuus

6 Opetusresurssien käyttö.

Lähteet

Hanne Krogstrup, Hyvät käytännöt –menetelmäkäsikirja, Kompetenssi-arviointimalli - Työyhteisön kehittämisen väline. FinSoc Arviointiraportteja 3/2004. Helsinki, Stakes.

Arene ry 2007, Ammattikorkeakoulut Bolognan tiellä., Ammattikorkeakoulujen osallistuminen eurooppalaisen korkeakoulutusalueeseen, projektin loppuraportti, <http://www.ncp.fi/ects/materiaali/Ammattikorkeakoulut%20Bolognan%20tiellä%20012007.pdf>
Katsottu 5.2.2009

Auvinen, P., Dal Maso, R., Kallberg, K., Putkuri, P., Suomalainen, K. 2005. Opetussuunnitelma ammattikorkeakoulussa. PohjoisKarjalan ammattikorkeakoulu, Joensuu.

Hätönen, H. 2006, Eläköön opetussuunnitelma II, Opas ammatillisen koulutuksen järjestäjille ja oppilaitoksille, Opetushallitus, Helsinki.

Karjalainen, A. (toim.) 2003, Akateeminen opetussuunnitelmatyö, Oulun yliopisto. Oulun kehittämissyksikkö.
<http://www oulu.fi/tutkintorakenne/tyokalut/akatops305.pdf>
Katsottu 4.2.2009

LIITE 1. Luonto- ja ympäristöalan riistapainotteinen perustutkinto

Keski-Pohjanmaan maaseutuopisto

Perhon yksikkö

OPETUSSUUNNITELMAN TUTKINTOKOHTAINEN OSA

Luonto- ja ympäristöalan pt.
riistapainotteinen

Luontoyrittäjä

Laadittu 15.04.2006 /

Hyväksytty 28.04.2006 /

Johdanto

Tämä opetussuunnitelma on laadittu käyttäen suunnittelun perustana luonto- ja ympäristöalan perustutkinnon perusteita, ja tutkinnolle laadittua kansallista näyttöaineistoa. Opetussuunnitelma on laadittu paikalliseen toimintaympäristöön sopivaksi yhteistyössä työelämän kanssa. Opetussuunnitelmaa ja sen toteuttamista kehitetään työelämästä ja opiskelijoilta saadun palautteen perusteella.

Tämän tutkintokohtaisen opetussuunnitelman lisäksi opetustoimintaa ohjaa Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymän strategia sekä opetussuunnitelman yhteinen osa, jossa on kuvattu on kuvattu koulutusyhtymän opistoissa toteutettavan opetuksen yhteiset periaatteet ja toimintaohjeet.

1. Luonto- ja ympäristöalan perustutkinnon ja koulutusohjelman tavoitteet

1.1. Alan arvoperusta

Koulutuksen tulee antaa opiskelijoille valmiuksia

- kansainvälisyyteen
- kestävän kehityksen edistämiseen
- teknologian ja tietotekniikan hyödyntämiseen

- laadukkaaseen ja asiakaslähtöiseen toimintaan
- kuluttajaosaamiseen
- työsuojelusta ja terveydestä huolehtimiseen

1.2. Toimialan/alan työtehtävien kuvaus

Luonto- ja ympäristöalan perustutkinnon suorittaneen tulee osata tehdä alan perustöitä ja oman koulutusohjelmansa mukaisia tehtäviä ympäristövastuullisesti ja luonnon monimuotoisuutta edistäen. Kannattavan yritystoiminnan edistäminen ja toimiminen ammatin edellyttämien työryhmien jäsenenä on keskeistä.

1.3. Paikallisen toimintaympäristön huomioon ottaminen opetuksen toteuttamisessa

Tutkinto ja opetus on sopeutettu paikalliseen ja Suomessa riistanhoidon, metsästysmatkailun ja riistankasvatuksen työelämään yhteistyössä alan yritysten kanssa.

1.4. Tutkinnon suorittaneiden sijoittuminen opintojen jälkeen

- alan työtehtäviä on tarjolla riistan tarhauksessa, eräopastuksessa ja luonnonhoidon projekteissa
- jatko-opintokelpoisuus ja -mahdollisuudet omalla paikkakunnalla ja muualla
- eräoppaan ammattitutkinto, riistamestarin erikoisammattitutkinto
- luontokartoittaja, riistaeläintieteen opinnot

2. Luonto- ja ympäristöalan perustutkinnon opintojen muodostuminen Keski-Pohjanmaan maaseutuopistossa

2.1. Tutkinnon rakenne

Tutkinnon yhteiset opinnot ja vapaasti valittavat opinnot luetaan hyväksi opiskelijan aiemmista opinnoista. Ammatilliset opinnot (90 ov.) koostuvat:

Tutkinnon yhteiset ammatilliset opinnot

- luonto- ja ympäristöalan osaaminen (20 ov.)

Koulutusohjelmittain eriytyvät ammatilliset opinnot

- luontoyrittäminen (20 ov.)
- luonto-opastus ja luontomatkailu (20 ov.)

Valinnaiset opinnot

- elinympäristöjen hoito ja riista-alan valinnaiset opinnot (30

ov.)

Vaihtoehtona (mikäli riittävä ryhmäkoko toteutuu):

Valinnaiset opinnot

-eräretkien opastus + riista-alan valinnaiset opinnot + ympäristöviestintä (30 ov.)

2.2. Työssäoppiminen ja ammattiosaamisen näytöt

- työssäoppiminen toteutetaan kahdessa jaksossa: ensimmäisen lukuvuoden keväällä ja kesällä sekä toisen lukuvuoden kevättalvella. Työssäoppimisen laajuus on 29 opintoviikkoa.

- työssäoppimisjaksojen ja ammattiosaamisen näytöt sijoittuvat

eri vuosille liitteiden LOMAKE I, Ammattiosaamisen näytöt: Työssäoppimisen ja ammattiosaamisen näyttöjen ajoittuminen opintovuosille mukaisesti.

2.3. Muualla hankitun osaamisen tunnustaminen luonto- ja ympäristöalan perustutkinnossa

Muualla hankittu tutkinto esim. metsäalan perustutkinto luetaan soveltuvilta osiltaan hyväksi mm. teknisten laitteiden käytön ja hallinnan osioissa. Tietokone ajokortti luetaan hyväksi ATK opinnoissa. Osaaminen tunnustetaan opiskelijoiden henkilökohtaisia suunnitelmia laadittaessa todistusnäyttöjen perusteella.

2.4. HOPS:n laadinta luonto- ja ympäristöalan perustutkinnossa

- HOPS:n laaditaan opintojen alkuvaiheessa ja sitä päivitetään tarvittaessa, mutta kuitenkin viimeistään toisen opintovuoden alkaessa. HOPSin laativat opiskelija ja luokanvalvoja/ohjaava opettaja yhteistyössä. Tarpeelliset korjaukset ja lisäykset tehdään myös ammattiosaamisen näyttöjen yhteydessä. Opintojen edistymistä seurataan opintokortin ja opiskelijan näyttöportfolion avulla. Työkaluksi laaditaan/päivitetään yhteinen KPEDU HOPS -lomake vastaamaan OPS -määräystä.

3. Opintojen tavoitteet, keskeiset sisällöt, toteutustavat ja arviointi

3.1. Ammatilliset opinnot opintokokonaisuuksittain

3.1.1. Ammatillisten opintokokonaisuuksien näyttö- ja arviointisuunnitelma koko tutkinnolle

Katso: Lomake II, Ammattiosaamisen näytöt, Tutkinto- ja koulutusohjelmakohtainen näyttöjen toteuttamis- ja arviointisuunnitelma

3.1.2. Opintokokonaisuus I, Luonto- ja ympäristöalan osaaminen 20 ov., M1

1. Ekologia

Ekologian peruskäsitteet ja eliölaajien sekä niiden elinympäristöjen väliset vuorovaikutukset.

2. Ekosysteemit

Tärkeimpien metsä-, suo- ja vesiekosysteemien rakenne ja toiminta.

3. Herbaario

Alueellisesti tärkeimmät luonnonvaraiset kasvilajit ja tämän tietämyksen vahvistamiseksi kerätty ohjeen mukainen kasvio.

4. Metsästys-, luonnonsuojelu- ja metsälainsäädäntö

Lainsäädännön tuntemus ja sen toiminnassa huomioon ottaminen. Pääpaino metsästyslaissa ja asetuksessa.

5. Eläimistö

Kotimaiset, pohjoismaiset ja eurooppalaiset riistalajit. Levinneisyshistoria, kannan suuruus, elinympäristövaatimukset, anatomia, biologiset erityispiirteet, sairaudet, loiset sekä riistataloudellinen ja yhteiskunnallinen merkitys.

6. Kestävä kehitys

Kestävä kehitys, ympäristön suojelu ja -hoito. Ympäristökuorituksen ennaltaehkäisy. Lainsäädännön mukainen toiminta.

7. Kaavoitus ja ympäristöyhteistyötahot

Paikalliset ja alueelliset metsästys-, vesi-, energia-, jäte ja ympäristöterveydenhuollon viranomais- ja yhteistyötahot. Kaavoitus.

8. Jätehuolto

Energia- ja ympäristövaikutukset sekä materiaalivirrat. Jätehuoltomääräykset sekä riista-, kala- ja tarhausjätteen käsittelyn säädökset.

9. Maastonkäyttö

Kartta, kompassi ja GPS. Yö ja päiväsuunnistus. Kartta ja maastotyö.

10. Tekniset laitteet

Koneet ja laitteet. Traktori ja sen työkoneet, moottorikelkka, mönkijä, moottorisaha, raivaussaha, pensasleikkuri.

11. Ensiapu 1 ja 2

Perusensiapu ja työsuojelu.

12. Yrityksen perustaminen

Yritysmuodot ja niiden toiminnallinen ero. Liikeidea ja yrityksen perustaminen.

13. Markkinointi ja johtaminen

Markkinoinnin luominen, yhteistyö muiden elinkeinon harjoittajien kanssa ja liiketoiminnan johtaminen.

14. ATK 2ov.

Tekstinkäsittely ja taulukkolaskenta. Tietoverkot.

15. Projektityö 4 ov.

Laaja opinnäytetyö, joka kuvastaa koko opintojen ajalta kertynyttä tietoa ja taitoa sekä omaa innovatiivisuutta alalta. Palautus ajoittuu opintojen loppupuolelle ja valmistelu tapahtuu opintojen aikana.

Arviointi: Tyydyttävä T1

Opiskelija osaa: ekologian peruskäsitteet, tunnistaa tärkeimmät eläin- ja kasvilajit sekä ekosysteemit. Osaa toimia alan lainsäädännön puitteissa. Osaa suunnistaa ja liikkua maastossa. Osaa jätehuoltokysymykset. Osaa toimia työsuojelullisesti oikein. Osaa antaa perusensiavun.

3.1.3. Opintokokonaisuus II, Luontoyrittäminen 20 ov., M2

16. Ympäristövastuut

Alan ympäristökuormitus ja hyötynäkökohdat. Luonnonkäytön ristiriidat ja ympäristövastuu.

17. Esitystaito

Tavanomaiset esiintymistilanteet ja asiakirjojen laatiminen.

18. Asiakaspalvelu 2 ov.

Metsästyksen ja luonto-opastuksen asiakaspalvelun tekniikka. Toteutetaan käytännön metsästysopastusharjoituksina.

19. Luontopalvelujen tuotteistaminen

Tuotteistaminen ja verkostoitumisyhteistyö.

20. Hanketoiminta

Käynnistäminen, ylläpito ja jatkohankkeet.

21. Elinympäristöjen suojelu ja lajisto

Elinympäristöjen säilyttäminen, muuttaminen ja parantaminen.

22. Kaupallinen metsästys

Kaupalliset toimintatavat ja markkinointi. Metsästysmatkailun perusteet ja metsästyskulttuurien vaikutus toimintaan.

23. Käytännön luontoyritystoiminta 11 ov.

Alan yritystoiminnan käytäntöä työssäoppien ja harjoitustehtävien kautta.

Arviointi: Tyydyttävä T1

Opiskelija osaa toimia ympäristövastuullisesti paikallisen ja sosiaalisen kulttuurin huomioon ottaen, osa osallistua alan yritystoimintaan, palvella asiakkaita tutussa ympäristössä, arvioida luonnon tarjoamia mahdollisuuksia ympäristövastuulliseen luontoyrittämiseen.

3.1.4. Opintokokonaisuus III, Luonto-opastus ja luontomatkailu 20 ov., M3

24. Elintarvikehygieniä

Saaliin ja muiden eränkäynnin elintarvikkeiden käsittely

25. Eräkokkikurssi

Eräruokien laittaminen itselle ja ryhmälle.

26. Varusteoppi

Erävarusteiden valinta, käyttö ja huolto.

27. Asiakaspalvelun englanti

Opastuksessa tarvittava sanasto ja peruskielitaito.

28. Asiakaspalvelun saksa

Opastuksessa tarvittava sanasto ja peruskielitaito.

29. Paikallisluonnon retkikohteet

Lyhytretkien järjestämiseen liittyvä tiedonhankinta ja lyhyiden opastettujen retkien järjestäminen.

30. Vesistökurssi

Turvallisen vesillä liikkumisen perusteet ja veneiden, kanoottien ja muiden vesikulkuneuvojen käytön perusteet.

31. Markkinointiviestintä

Markkinointi, myynti ja mainonta.

32. Luontoyrittämisen lainsäädäntö

Lainsäädännön soveltaminen ja huomioon ottaminen.

33. Pelastuskurssi (EA3 vaihtoehtona)

Hätä ja vaaratilanteista selviäminen maastossa.

34. Luontoalan kansainvälisyystaidot

Kansainvälisyyden merkitys, alan markkinointi ja yhteistyö.

35. Luonto-opastuksen käytäntö 9 ov.

Luonto- ja eräopastukseen liittyvä ohjattu työssäoppiminen.

Arviointi: Tyydyttävä T1

Opiskelija osaa retkeillä luonnossa turvallisesti, antaa ensiapua maastossa, suunnitella toteuttaa lyhyen luonto-opastuksen ryhmälle ja osaa kertoa asiakkaalle alueensa tärkeimmistä kulttuurihistoriallisista luontoretkikohteista.

3.1.5. Opintokokonaisuus IV, Elinympäristöjen hoito 20 ov., M4

36. Metsäluonnon elinympäristöt

Metsäsanasto, metsä- ja riistatalouden yhteistyö.

37. Metsäsertifiointi

Sertifiointin perusteet ja metsäsuunnitelma-prosessi.

38. Monikäyttö

Ympäristön kunnon perusteella suunniteltu monikäyttö.

39. Ympäristölainsäädäntö

Maankäytön ohjaus ja ympäristöjen hoito.

40. Maa- ja metsätalouden ympäristövaikutukset

Vaikutukset luonnon monimuotoisuuteen ja kohteiden suunnittelu.

41. Työvälinekurssi

Kunnostus- ja hoitotyön välineiden turvallinen käyttö.

42. Metsänhoito

Käytännön metsänhoidon työtavat ja -menetelmät.

43. Peltoviljely

Koneiden turvallinen ja oikea käyttö. Viljelysuunnitelma.

44. Ympäristön parantaminen ja muuttaminen

Ympäristöjen arviointi, suunnittelu ja muutostyöt.

45. Kala- ja lintuvesien hoito

Soiden, lintuvesien ja kosteikoiden tilan tutkiminen ja tarvittavat toimenpiteet sekä yhteistyötahot.

46. Työssäoppiminen 10 ov.

Elinympäristöjen hoito käytännössä.

Arviointi: Tyydyttävä T1

Opiskelija tunnistaa alueellisesti tärkeimmät luontotyypit, osaa ohjatusti kartoittaa luontoa, osaa avustaa hoito- ja ennallistamistehtävissä, osaa arvioida tavallisimpien maa- ja metsätalouden toimenpiteiden ympäristövaikutusta. Tuntee pääperiaatteet maa- ja metsätalouden lainsäädännöstä.

3.1.6 Opintokokonaisuus V, Riista-alan valinnaiset opinnot 10 ov., M6

47. Riistarakenteet, loukut ja pyyntilaitteet

Riistanhoidon rakennusten, rakenteiden ja laitteiden suunnittelu, toteutus ja käyttö.

48. Riistan tarhaus

Tarhaeläinten käsittely ja hoito, hygienia, eläinten valinta ja kiinniotto, kuljetus, munnittaminen, poikaskasvatus ja liittyvä lainsäädäntö.

49. Hirvieläinkurssi

Kotimaiset hirvieläimet ja niiden taloudellinen merkitys.

50. Aseoppi

Aseiden rakenne, toiminta ja soveltuvuus. Ampumatarvikkeiden rakenne, ballistiikka, lataus ja käyttötarkoitus. Käytännön ampumarjoittelu ja turvalliset aseenkäsittelyrutiinit.

51. Riistapellot ja talviruokinta

Peltojen perustaminen, viljelyn tekniikat ja kannattavuus. Tukiruokinta ja sen järjestäminen ammattimaisella tavalla.

52. Metsästyskoirat

Rodut ja niiden käyttö. Anatomia, fysiologia, kasvatus ja koulutus.

53. Käytännön metsästystaito 4 ov.

Kestävä käyttö, hyvien metsästystapojen mukainen organisoitu metsästys, metsästyksen johtaminen. Käytännön metsästyksessä tapahtuvina harjoituksina.

Arviointi: Tyydyttävä T1

Opiskelija osaa rakenteiden perusteet, tuntee tarhauksen eri toiminnot, ymmärtää hirvieläinten biologian perusteet, osaa valita sopivat aseet ja ampumatarvikkeet ja käyttää niitä turvallisesti, tietää riistapeltoviljelyn erityispiirteet ja talviruokinnan toiminnot, tietää koira-asioiden perusteet ja osaa käytännön metsästyksen yleisimmät tavat.

3.1.7. Opintokokonaisuus VI, Eräretkien opastus 10 ov., M5

54. Varusteoppi

Eräretkeilyn erikoisvarusteet, rakenne toiminta ja käyttö. Pääpaino pitkien retkien varustamisessa.

55. Käytännön eräretkitaidot 6 ov.

Useita päiviä kestävien vaellusten käytännön toteutus.

56. Käytännön pelastuskurssi

Hätä- ja vaaratilanteista selviäminen vaativissa maasto-olosuhteissa kaikkina vuodenaikoina.

57. Kansainvälistymiskurssi 2 ov.

Tutustuminen alan toimintaan ulkomaisessa kohteessa.

Arviointi: Tyydyttävää T1

Opiskelija osaa toimia ongelmatilanteissa esim. eksyminen, vesistönylitykset. Osaa valita varusteet vuodenaajan mukaan, suunnitella ja toteuttaa itsenäisesti mielekkään reitin, ottaa huomioon muut maastossa liikkujat ja osaa toimia maastossa apuoppaana.

3.1.8 Opintokokonaisuus VII, Ympäristöviestintä 10 ov., M7

Tapahtuu alan työpaikoissa työssäoppien.

58. Opiskelija oppii etsimään ympäristötietoa eri lähteistä ja oppii välittämään sitä suullisesti, kirjallisesti ja erilaisten sähköisten viestimien avulla. Erilaiset haastattelut, tiedotteet, artikkelit ja uutiset metsästys-, luonto- ja ympäristöaiheista tulevat tutuksi. Kriittinen suhtautuminen ympäristötiedon lähteisiin on keskeinen opittava aihe.

Arviointi: Tyydyttävää T1

Opiskelija osaa käyttää metsästys-, luonto- ja ympäristötiedon lähteitä. Osaa välittää ko. tietoa. Osaa avustaa alansa yleisö - ja koulutustilaisuuksien toteuttamisessa.

4. Opiskelijan arvioinnin toteuttaminen : OPS/Y:stä yhteiset ohjeet

Liite 2, opiskelijakyselyn kaavake

Opiskelijakysely, kevät 2008

Miten tärkeänä pidit opetettuja asioita? Merkitse kunkin kurssin kohdalle numero mielipiteesi mukaan. 4 = tämä pitää osata, 3 = tämä pitää osata melko hyvin, 2 = tästä pitäisi osata perusteet ja 1 = en pidä kovin tärkeänä

Projektityö

Käytännön metsästystaito

Maastonkäyttö
Aseoppi
EA 1 ja 2
Eläimistö
Käytännön metsästystaito
Työvälinekurssi
Metsän ja luonnonhoito
Käytännön metsästystaito
Tekniset laitteet
Varusteoppi
ATK 1
Kala- ja lintuvesien hoito
Luontoalan ympäristövastuut
Lakioppi
Esitystaito
Asakaspalvelu 1
Herbaarion ohjaus
Kaavoitus ja ympäristöyhteistyö Kaistila
Jätehuolto Kaistila
Yrityksen perustaminen Jore
Markkinointi ja johtaminen Jore
Elintarvikehygieniä
Eräkokki
Luontopalvelujen tuotteistaminen
ATK 2
Ekologia
Käytännön luontoyritystoiminta
Luonto-opastuksen käytäntö
Herbaario
Elinympäristöjen hoito
Vesistökurssi
Metsästyskoirat
Peltoviljely
Riistapellot ja talviruokinta
Käytännön metsästystaito
Kaupallinen metsästys
Käytännön metsästystaito
Riistarakenteet loukut ja pyyntilaitteet
Elinympäristön suojeleminen ja lajistot
Hirvieläinkurssi

Riistantarhaus
 Asiakaspalvelu 2
 Ekosysteemit
 Kestävä kehitys
 Markkinointiviestintä
 Asiakaspalvelun englanti
 Luontoyrittämisen lainsäädäntö
 Luontoalan kansainvälisyystaidot
 Asiakaspalvelun saksa
 Hanketoiminta
 Ympäristön parantaminen ja muuttaminen
Luonto-opastuksen käytäntö
Käytännön luontoyritystoiminta
 Metsäsertifiointi
 Metsäluonnon elinympäristöt
 Monikäyttö
 Maa- ja metsätal. ympäristövaikutukset
 Paikallislunnon retkikohteet

Liite 3, Opetuksen vastaavuuden kaavake

Opetuksen vastaavuuskysely 2008

Kuinka hyvin opetus mielestäsi vastasi työelämän tarpeita?

Merkitse numero jokaisen kurssin kohdalle.

3 = opetus vastaa hyvin työelämän tarpeita, 2 = opetus vastaa

melko hyvin työelämän tarpeita, 1 = opetus vastaa huonosti työelämän tarpeita

Projektityö

Käytännön metsästystaito

Maastonkäyttö

Aseoppi

EA 1 ja 2

Eläimistö

Käytännön metsästystaito

Työvälinekurssi

Metsän ja luonnonhoito

Käytännön metsästystaito

Tekniset laitteet

Varusteoppi

ATK 1

Kala- ja lintuvesien hoito

Luontoalan ympäristövastuut

Lakioppi

Esiteytaito

Asiakaspalvelu 1

Herbaarion ohjaus

Kaavoitus ja ympäristöyhteistyö Kaistila

Jätehuolto Kaistila

Yrityksen perustaminen Jore

Markkinointi ja johtaminen Jore

Elintarvikehygieniä

Eräkokki

Luontopalvelujen tuotteistaminen

ATK 2

Ekologia

Käytännön luontoyritystoiminta

Luonto-opastuksen käytäntö

Herbaario

Elinympäristöjen hoito

Vesistökurssi

Metsästyskoirat

Peltoviljely

Riistapellot ja talviruokinta

Käytännön metsästystaito

Kaupallinen metsästys

Käytännön metsästystaito

Riistarakenteet loukut ja pyyntilaitteet

Elinympäristön suojeleminen ja lajisto

Hirvieläinkurssi

Riistantarhaus

Asiakaspalvelu 2

Ekosysteemit

Kestävä kehitys

Markkinointiviestintä

Asiakaspalvelun englanti

Luontoyrittämisen lainsäädäntö

Luontoalan kansainvälisyystaidot

Asiakaspalvelun saksa

Hanketoiminta

Ympäristön parantaminen ja muuttaminen

Luonto-opastuksen käytäntö

Käytännön luontoyritystoiminta

Metsäsertifiointi

Metsäluonnon elinympäristöt

Monikäyttö

Maa- ja metsätal. ympäristövaikutukset

Paikallisuonnon retkikohteet